

**Raftul
Denisei**

Serie coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Carte publicată cu sprijinul Direcției Generale a Cărții
și Bibliotecilor din Portugalia
(Direcção-Geral do Livro e das Bibliotecas/Portugal)

ANTÓNIO LOBO ANTUNES

Arhipelagul insomniei

Traducere din portugheză de
MICAELA GHIȚESCU

HUMANITAS
fiction

Coperta de
ANGELA ROTARU

Redactor
RALUCA POPESCU

ANTÓNIO LOBO ANTUNES
O ARQUIPÉLAGO DA INSÓNIA

© António Lobo Antunes, 2008
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2011, pentru prezenta versiune românească

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi CARTE PRIN POȘTĂ: tel./fax 021/311 23 30
C.P.C.E. – CP 14, București
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.libhumanitas.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LOBO ANTUNES, ANTÓNIO

Arhipelagul insomniei / António Lobo Antunes; trad.: Micaela Ghițescu. –
București: Humanitas Fiction, 2011
ISBN 978-973-689-396-4

I. Ghițescu, Micaela (trad.)

821.134.3-31=135.1

*Lui Zé Francisco, Prietenul meu, căruia îi
datoriez mai mult decât își închipuie modestia lui,
și lui Leonor, Prietena mea, căreia îi
datoriez mai mult decât merită defectele mele*

I

De unde mi-o veni impresia asta că în casă, deși totul e la fel, lipsește aproape totul? Încăperile sunt aceleași cu aceleași mobile și aceleași tablouri și totuși nu era așa, nu era asta, fotografi vechi în locul mamei, al tatei, al slujnicilor de la bucătărie și al tusei bunicului dirijând lumea întregă, nu prezentă, nu ordine, tusea, o batistă i se iveau din buzunar și-i deranja mustața, tata lega calul de belciug și pe urmă doar foșnetul ierbii care, da, se menține, deși e uscată și dură până după ploaie, pe terasă câmpurile pe care le cunosc și nu le cunosc, șirul de chiparoși care ducea la poartă și dincolo de poartă cu unul din stâlpi căzut, stejarii și lanurile de grâu, târgul tot mai departe unde luminile accentuează întunericul, un lăcaș al morților pe ale cărui străzi umblam ținându-l pe tata de braț, speriat de feres-truicile goale și de certitudinea că suntem pândiți dintre arinii din piață pe vremea când nu lipsea nimic din casă, mama la etaj parfumând cufere, ceașca bunicii pe farfurioară și ea fixându-mă cu o privire ca dintr-o fotografie care străbătea generațiile venind de la un picnic de cucoane cu bandouri pe cap și domni cu guler de celuloid iar eu întrebându-mă dacă toată lumea va continua să rămână aici așa într-o conversație pe care pendula o înăbușea în inima încetinită, într-o după-amiază am dat peste ceașcă și farfurioară pe un colț de masă și scaunul gol, în altă după-amiază cuferele de la etaj au încetat să mai aibă parfum doar că atunci erau automobile în curte, domni care mă ciufuleau cu o milă prietenoasă

— Orfanul

În timp ce slujnicele de la bucătărie îngrămădeau flori în căruciorul de unde mi s-a năzărit că mirosul din cufer se evaporă încetșor, bunicul cu cravată el care nu purta cravată, folosea un nasture de aramă ce-i închidea gâtul și tata desprinzând hățurile din belciug, l-am văzut oprit pe o creastă înainte să o ia din loc iar, l-am găsit dincolo de cimitir privind florile dar ce-mi amintesc cel mai bine e un sturz cocoțat pe un înger de ipsos și ploicica de octombrie, picături care nu cădeau, își schimbau poziția sub cerul de leșie, bărbați cu sape, crucile soldaților care au murit în Franța într-o parcelă unde arbuștii creșteau fără să fie toaletați și ai fi zis că gemeau iar tata pe câmp hățuit de lătratul câinilor și zăpăcind găinile el care nu vorbea cu mama, nici măcar nu o saluta, dormea în odaia de lângă bucătărie învinovățind-o de indiferența fratelui meu care stătea cu mine în casa asta de unde, chiar dacă e totul la fel, aproape totul lipsește, aceleași scări, aceleași vase mari, aceleași draperii, calul care n-a mai fost încălecat și tata pe scara din spate, la sfârșitul după-amiezii, trăgând în iepurii de câmp în timp ce târgul mustea de fantome și parfumul din cufer era înlocuit de înmugurirea rufelor, bunicul a murit cu ani în urmă și nimeni nu ne-a mai vizitat în afară de doi bărbați de vârsta lui cu un nasture de aramă închizându-le gâtul și pe care la rândul lor nu îi vizita nimeni și vor fi împinși fără flori spre cimitirul pe care indivizii cu sapele l-au părăsit lăsându-i acolo în mijlocul grâului veșted și al ovăzului pârjolit și tata fără să se preocupe de ovăz, un străin pentru mine la fel cum eu un străin pentru el asemănători cu rubedeniile din fotografii în ceea ce mă încăpățânez să numesc casă fiindcă nu știu ce alt nume să-i dau, prea mare pentru noi cu vreo doi, trei palmieri și bunica

— Grădina

un abur de praf de pușcă urca de pe crucile soldaților când oamenii din târg, de atâția ani decedați, au început să ne înconjoare, în lunile revoluției armata și țărani au încercat să ne fure casa

(ceașca bunicii temurând pe farfurioară, bunica impasibilă pe scaun)

dând foc hambarului, tăind gâtul orătăniilor și rupând picioarele micilor și vacilor

(ceașca pe farfurioară, ceașca mereu pe farfurioară)
mama ascunsă la etaj presupun că plângând când tata
— Ce mi-o fi venit să te iau de lângă plită?

lucra în bucătărie cu celelalte până într-o zi când el în drum spre hambar

— Du-ți catrafusele la etaj mâine

și mama neînțelegând, ba înțelegând, ascultătoare cărând o lădiță pe scări în sus în timp ce kolegele slujnice o pânneau tăcute cu ciudă sau părere de rău nu știu, închipuind-o printre cufere gravidă cu fratele meu, cu mine și pe urmă pe o banchetă în așteptare, nu-mi amintesc să ne fi atins, mi-amintesc de pieptenele care cobora pe păr după cum îmi amintesc

(dar să fie oare amintiri sau episoade pe care le inventez, pesemne că nu-s decât episoade pe care le inventez)

de bunicul sfidând armata și pe țărani și tata galopând cu pușca, iar calul înfiorat de spaima care i se observa după sudoarea de pe greabăn în timp ce ăia dărau secerătoarea și bazinul cu apă, apa din bazin țâșnind pe pământ și calul cabrându-se în jetul de apă, una din slujnicele de la bucătărie

— Comuniștii

care ocupau proprietățile și moșiile veniți de la șes unde potârnicile zburăteau țipând și eu mi-o închipuiam pe mama în mijlocul lor ferindu-se de tata

— Du-ți catrafusele la etaj mâine

o servitoare pe care bunicul, fără să-i pese de noi, o apuca de încheietura mâinii

— Vino-ncoa'

se înțua cu ea în cămară cu o aviditate de canar și ieșea potrivindu-și nasturele de aramă fără să știe cum o cheamă sau să observe ceașca bunicii pe farfurioară, tucanii se roteau căutând vântul dinspre frontieră și noi în mijlocul brazdelor devastate în casa în care deși la fel totul începea să lipsească, persoanele din fotografii

— Când ai să mori tu?

oferindu-ne sticle de vin și un răs stins, umbra părului ne anula trupurile înainte de căderea nopții, mama încercând să fugă cu lădița și tata împingând-o cu calul

— Înăuntru

ca și cum ar fi gonit un animal, singura femeie care ne rămăsese pentru că o tăcere de pustietate la bucătărie, paturile slujnicelor nefăcute, farfuriile și paharele în spălător fără o cârpă care să le șteargă și casa în mijlocul ruinelor lăsate de comuniști, oi și vaci pe care am fost obligați să le tăiem și ne urmăreau resemnându-se, păsări

(nu tucanii din lac, nu găile, altele mai grase, mai mari, sfâșiindu-le cu ghearele și ciocul pielea umflată)

o mâță în birou adulmecând o cutie de conserve cu nu știu ce și cuferele tăcute fiindcă mama nemișcată acolo sus, gândindu-se la ce oare, plănuiind ce oare, dorind ce oare, nu știu cine sunteți dumneavoastră doamnă, odată m-a apucat de obraz, mi-a fost frică să nu mă sărute

— Vîno-coa'

și slavă Domnului nu m-a sărutat, mi-a dat drumul degustată de mine, cine-mi garantează mie că nu s-a născut și ea în târg odată cu celelalte stafii și că nu era decât o fantomă ca ele, o absență în ochi pândind de la fereștruci sau amenințarea de a ne urmări a materiei fără carne din care sunt făcute beznele așa că nu cred că m-am născut din tine, poate că fratele meu da, postat în fața ramelor devenind și el fotografie, neauzind pendula nici vântul în porumbiște, adică frunzele galbene acum că doar noi doi aici unde totul deși la fel ne lipsește iar la subsol, în pivniță, pe bolțile spalierului se întâmplă să aud o ceașcă pe o farfurioară sau un cal trăgând de un belciug sforăind tare, în jurul fermelor lăsate în voia Domnului și bucata de hambar care rezistă în al cărui colț un bursuc sau o nevăstuică se ascundeau la cel mai mic zgomot pentru că totul se temea de tot în acea pustietate încremenită, inclusiv țipetele tucanilor repetând neconținut ceva ce eu nu înțelegeam așa cum nu l-am înțeles pe tata când s-a îmbolnăvit acum doi ani și ne-a cerut să-l culcăm în patul de la mansardă în care nu mai dormise niciodată și

unde rufele mamei atârnav de cârlige, mai era un Crist din cei care se cumpără pe la bâlciuri strâmb pe perete, scândura de călcat cu o cămașă a bunicului și taică-meu către cămașă

— Pleacă de-aici

tata

— Lasă-mă singur cu ea

nu cu fratele meu nici cu mine, singur cu ea, un cuvânt care mi-a scăpat fiindcă nu l-am auzit bine până nu m-am apropiat de gura lui, puteam să jur că

— M-am întors

sau nu

— M-am întors

m-am înșelat, continua să-mi scape, va continua să-mi scape, tata nu era un Crist din cei care se cumpără pe la bâlciuri, era un bărbat poruncind unei slujnice de la bucătărie

— Du-ți catrafusele la etaj mâine

și slujnica neîndrăznind să nu-i dea ascultare sculându-se netezindu-și bluza incapabilă să refuze

— Dă-mi drumul

mama de șaptesprezece sau optsprezece ani cel mult care s-a spălat plângând pentru el, s-a încălțat pentru el, s-a aranjat pentru el drămuindu-și lacrimile, care a locuit aici înainte de noi și nu ne caută la fel ca persoanele din salon, a uitat de noi și uitând de noi am încetat să mai existăm, nu suntem, nu eram, nu am ajuns să fim, mama n-a fost, eu nu sunt, fratele meu nu e și totuși tata prevenind-o

— M-am întors

ca și cum amândoi ar fi fost, nu noi, în ziua înmormântării a pândit cimitirul prin grilaj și s-a ridicat în scările de la șa făcând să sune piesele de fier de la hățuri, tata către mama defunctă

— Culcă-te aici cu mine

de asta sunt sigur

— Culcă-te aici cu mine

nu cu tonul cu care

— Du-ți catrafusele la etaj mâine

o voce de abandon poate din cauza febrei, poate din cauza slăbiciunii și chiar mai puternică decât febra și slăbiciunea

— Culcă-te aici cu mine

și nimeni lângă mata, mata singur tată și încă în căutare, mâinile strângând ce-ți închipuiai că sunt mâinile mamei sau hățurile care nu existau continuând să pleci de la cimitir în direcția târgului unde locuiau stafile strigându-le cu nuiava în aer

— Să nu vă ascundeți de mine

fără să ți se răspundă pentru că nu-i mai pasă nimănui de mata, nu te ruga

— Să nu mă lași

de tricoul și fustele unei tinere care asculta de mata nu din afecțiune, de frică și pesemne că te detesta tot de frică, inertă lângă mata auzind cum se legănau copacii în noapte și pământul care urca și cobora în funcție de nori, tropăitul calului înconjura casa oprindu-se în locul unde loveau porcii făcând să se creadă că sângele animalului sau al mamei când m-am născut continua să picure în lighean așa că în momentul când tata

— Să nu mă lași

am căutat-o pe fața matală, mata care sufereai când bunicul

— Vîno-ncoa'

luând pușca, mata în pragul odăii, bunicul privind țintă țevile scârbit de mata

— Idiotul

și mata coborând pușca și plecând învins, mata trăgând în tucani și fiecare tucan un nasture de aramă închizându-ți gâtul, fiecare tucan stăpân peste grâu și peste porumb și nu te mai oboseai să trimiți câinii după ei, mata, chiar dacă mama cu bunicul

— Să nu mă lași

în pofida gurii închise, mata idiotul tată și atunci am înțeles că nu comuniștii au dat foc hambarului, au răsturnat bazinul cu apă și l-au omorât pe bunicul, mata ai fost acela și nu cu pușca, ci cu săpăliga, țărani și armata și slujitoarele de la bucătărie privindu-te liniștiți în clipa când

— Stăpâne

cu un ton care creștea fără să-ți dai seama de tonul crescând,
ridicând săpăliga

— Stăpâne

mata care niciodată

— Tată

mata care întotdeauna

— Stăpâne

din supunere, din obișnuință, bunicul luându-te în răs

— Era și timpul

fără să-i vină să creadă și tăcând atunci când săpăliga i-a despicat un umăr, celălalt umăr, un picior, insistând

— Stăpâne

încă din supunere și din obișnuință, bunicul

— Ce-nseamnă asta?

și calul legat de belciug agitându-se din pricina mirosului de oase, bunicul îngenuncheat în curte, bunicul culcat

— Idiotul

tucanii în debandadă, unul dintre țărani

— Isuse

iarba înclinându-se cu un murmur negru și bunicul umilindu-te cu fața răvășită

— Idiotul

cu un nasture de aramă închizându-i gâtul, tata fără să dea drumul săpăligii într-un ultim

— Stăpâne

acum nu cu tonul care creștea, cu tonul dintotdeauna sau ca tremuratul unei cești pe o farfurioară care ar fi reușit să îngăime un

— Stăpâne

și ar fi tăcut apoi speriată, degetele bunicului închizându-se și desfăcându-se și tata le-a sărutat așa cum le săruta înainte de a se așeza la masă, mi-amintesc că se uita la mine și așa putea să jur că nu mă vedea, vedea acel

— Stăpâne

se încăpățâna asupra acelu

— Stăpâne